

**SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL PUBLICATIONS:
OPPORTUNITIES FOR IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF
EDUCATION AND PEDAGOGICAL SCIENCE**

Boyukagha Mikayilli

Deputy Editor-in-Chief of the Scientific-Methodological Journal of
“Preschool and Primary Education” Ministry of Science and Education of the
Republic of Azerbaijan
E-mail: tehsil.zaman@mail.ru
<https://orcid.org/0000-0001-8931-0459>

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the potential impact of scientific-pedagogical press on the development of education and pedagogical science. The relevance of the topic lies in the fact that, in the modern era, education systems are forced to adapt to rapidly changing social, technological, and ideological contexts. The author demonstrates that scientific journals are not only academic tools of analysis but also crucial resources for the scientific justification of decision-making processes, studying and disseminating practice, and promoting new pedagogical approaches. In the context of evidence-based education policy, scientific-pedagogical publications serve as a theoretical and practical foundation for efficient management and effectiveness. The article analyzes the influence and impact of international journals such as “Educational Research Review,” “Journal of Educational Psychology,” and “Teaching and Teacher Education.” At the same time, it assesses the contributions of local journals, such as “Azerbaijan Journal of Educational Studies” and “Preschool and Primary Education,” to the development of pedagogical discourse. As a result, the article presents a scientifically-based approach that highlights the interaction between the dissemination of scientific knowledge, educational policy, and pedagogical practices.

Keywords: pedagogical thought, scientific-pedagogical press, “Big Five” academic publishers, pedagogical science, teacher training, philosophy of education, lifelong learning.

DOI: <https://doi.org/10.30546/2709-2488.2025.5023>

To cite this article: Mikayilli B. (2025). Scientific-pedagogical publications: opportunities for impact on the development of education and pedagogical science. *Journal of Preschool and Primary Education*, "Scientific-pedagogical press: in the dimension of historicity and modernity", pp. 53-70.

Article history: received – 15.10.2025; accepted – 20.11.2025.

CC BY 4.0. Authors expressly acknowledged the authorship rights of their works and grant the journal the first publication right under the terms of the Creative Commons Attribution License International CC-BY, which allows the published work to be freely distributed to others, provided that the original authors are cited and the work is published in this journal.

ELMI-PEDAQOJİ NƏŞRLƏR:TƏHSİLİN VƏ PEDAQOJİ ELMİN İNKİŞAFINA TƏSİR İMKANLARI

Böyükağa Mikayılı

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” elmi-metodik jurnalının baş redaktor əvəzi

E-mail: tehsil.zaman@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0001-8931-0459>

Annotasiya. Bu məqalədə elmi-pedaqoji mətbuatın təhsilin və pedaqoji elmin inkişafına təsir imkanları kompleks şəkildə təhlil olunur. Mövzunun aktuallığı ondan ibarətdir ki, müasir dövrdə təhsil sistemləri sürətlə dəyişən sosial, texnoloji və ideoloji kontekstlərə uyğunlaşmaq məcburiyyətindədir. Müəllif göstərir ki, elmi jurnallar yalnız akademik təhlil vasitəsi deyil, həm də qərarvermə prosesinin elmi əsaslandırılması, təcrübənin öyrənilməsi və yayılması, yeni pedaqoji yanaşmaların təşviqi baxımından mühüm resursdur. Sübutlara əsaslanan təhsil siyasəti (evidence-based policy) kontekstində elmi-pedaqoji nəşrlər səmərəli idarəetmə və effektivlik üçün nəzəri və praktiki baza rolunu oynayır. Məqalədə “Educational Research Review”, “Journal of Educational Psychology”, “Teaching and Teacher Education” kimi beynəlxalq jurnalların nüfuzu və təsiri təhlil edilir. Eyni zamanda “Azərbaycan məktəbi”, “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” kimi yerli jurnalların da pedaqoji diskursun inkişafına verdiyi töhfələr qiymətləndirilir. Nəticədə, məqalə elmi biliklərin yayımı, təhsil siyasəti və pedaqoji praktikalar arasında qarşılıqlı əlaqəni işıqlandıran elmi əsaslı yanaşma təqdim edir.

Açar sözlər: pedaqoji fikir, elmi-pedaqoji mətbuat, “Böyük beşlik”, pedaqoji elm, müəllim hazırlığı, təhsil fəlsəfəsi, ömürboyu öyrənmə.

DOI: <https://doi.org/10.30546/2709-2488.2025.5023>

Məqaləyə istinad: Mikayılı B. (2025). Elmi-pedaqoji nəşrlər: təhsilin və pedaqoji elmin inkişafına təsir imkanları. «*Məktəbəqədər və ibtidai təhsil*», Xüsusi buraxılış – “Elmi-pedaqoji mətbuat: tarixilik və müasirlik müstəvisində”, səh. 53-70.

Məqalə tarixəsi: göndərilib – 15.10.2025; qəbul edilib – 20.11.2025.
CC BY 4.0. Müəlliflər açıq şəkildə öz əsərlərinin müəlliflik hüquqlarını təsdiq edir və jurnala Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) lisenziyası çərçivəsində ilk nəşr hüququnu verirlər. Bu lisenziya, əsərin bu jurnalda yayımlandığı və orijinal müəlliflərə istinad edildiyi halda, onun sərbəst şəkildə digər şəxslər tərəfindən yayılmasına icazə verir.

Giriş / Indrotuction

Elmi-pedaqoji mətbuat, yəni elmi jurnallar, monoqrafiyalar və digər akademik nəşrlər, biliklərin yayılması, yeni pedaqoji ideyaların təşviqi və təhsil sistemlərinin təkmilləşdirilməsi baxımından mühüm təsir gücünə malikdir. Belə nəşrlər, yalnız nəzəri-pedaqoji biliklərin zənginləşdirilməsinə deyil, eyni zamanda təhsilin praktik inkişafı və təcrübə mübadiləsinin stimullaşdırılmasına xidmət edir.

Tarix boyu bir çox filosof və pedaqoqların Jan Jak Russo, Jan Amos Komenski, İohan Pestalotsi, Fridrix Disterveq, Yanuş Korçak və başqalarının özlərindən əvvəlki mütəfəkkirlərin fikir və təcrübələrindən bəhrələnərək irəli sürdüləri yeni ideyalar sonradan elmi-pedaqoji mətbuat vasitəsilə təhlil edilərək geniş yayılmışdır. Bu baxımdan, elmi-pedaqoji nəşrlər pedaqoji fikrin inkişafında körpü rolunu oynayaraq həm qlobal, həm də milli səviyyədə maarifləndirici və istiqamətverici funksiyalar yerinə yetirir.

Hazırkı dövrdə rəqəmsallaşma, təhsil resurslarının qlobal əlçatanlığı, beynəlxalq elmi əməkdaşlıqlar və açıq elm (open science) təşəbbüsləri elmi-pedaqoji mətbuatın təsir imkanlarını daha da genişləndirir. Elmi jurnallar tədqiqat nəticələrinin sürətli yayımını təmin etməklə yanaşı, beynəlxalq elmi diskussiyaların formalaşmasında və müxtəlif pedaqoji yanaşmaların qarşılıqlı təsirində aparıcı rol oynayır. Beləliklə, bu mətbuat pedaqoji elmin dinamik şəkildə inkişafına və təhsilin keyfiyyətinin artırılmasına bilavasitə töhfə verir.

Mövcud ədəbiyyat elmi-pedaqoji mətbuatın təhsil sistemindəki çoxistiqamətli rolunu geniş şəkildə əhatə edir. Xüsusilə elmi nəşrlərin pedaqoji tədqiqatların yayılması, təhsil siyasətlərinin formalaşdırılması və nəzəri biliklərin inkişafı baxımından əhəmiyyəti bir sıra nüfuzlu tədqiqatçılar tərəfindən elmi əsaslarla təhlil olunmuşdur. Məsələn, Anne-Wil Harzing (2021) elmi nəşrlərin akademik ictimaiyyət üçün “bilgi mübadiləsi platforması” kimi çıxış etdiyini qeyd edir və elmi-pedaqoji mətbuatın təhsildə nəzəri əsaslandırma və praktik qərarların formalaşmasında mühüm rol oynadığını vurğulayır. Altbax və de Vit (2020) akademik nəşrlərin qloballaşan təhsil mühitində ideya dövryyəsinin və elmi nüfuzun təmin edilməsində strateji vasitə olduğunu qeyd edirlər. Eyni zamanda, Merqa və Mason (2020) pedaqoji tədqiqatların geniş auditoriyaya çatdırılmasında elmi nəşrlərin funksional əhəmiyyətini vurğulayaraq bildirirlər ki, bu mətbuat olmadan təhsil tədqiqatlarının praktikaya inteqrasiyası xeyli məhdudlaşar. Besley və Peters (2019) isə pedaqoji jurnalların təhsildə nəzəri biliklərin strukturlaşdırılmasında, diskursların formalaşmasında və elmi cərəyanların inkişafında aparıcı rolunu xüsusi qeyd edirlər. Bu araşdırmalar elmi-pedaqoji mətbuatın yalnız məlumat ötürmə vasitəsi deyil, həm də tədqiqatların sosial və institusional təsirini

artıran mühüm akademik resurs olduğunu göstərir.

Bu kontekstdə beynəlxalq səviyyədə tanınan bir sıra nüfuzlu elmi-pedaqoji jurnallar *Educational Research Review* (Elsevier), *Teaching and Teacher Education* (Elsevier), *Journal of Educational Psychology* (APA), *Compare: A Journal of Comparative and International Education* (Taylor & Francis), *International Review of Education* (UNESCO) və *British Journal of Educational Studies* (Routledge) qlobal pedaqoji bilik mübadiləsinin və elmi innovasiyaların yayılmasında aparıcı mövqe tutur. Bu jurnalların fəaliyyəti, tematik istiqamətləri və pedaqoji ictimaiyyətə təsir imkanları məqalənin növbəti bölmələrində təhlil olunacaqdır.

Azərbaycanda elmi-pedaqoji mətbuatın formalaşması və inkişafında bir sıra nüfuzlu nəşrlər mühüm rol oynamışdır. Xüsusilə artıq yüz illik fəaliyyəti ilə seçilən “Azərbaycan məktəbi” elmi-nəzəri jurnalı, eləcə də “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” elmi-metodik jurnalı ölkənin pedaqoji fikir mühitinin təşəkkül tapmasına və davamlı inkişafına əhəmiyyətli töhfələr vermişdir. Bu jurnallar yalnız tədris prosesinin elmi əsaslarda qurulmasına deyil, eyni zamanda pedaqoji biliklərin sistemləşdirilməsinə və tədqiqatçılar arasında elmi dialoqun təşviqinə xidmət etmişdir. Xüsusilə son illərdə bu nəşrlər qlobal elmi-tədqiqat gündəmini yaxından izləyərək beynəlxalq səviyyəli mövzulara yer verir, müasir elmi-pedaqoji problemlərin müzakirəsində fəal iştirak edir və beynəlxalq elmi ictimaiyyətə inteqrasiyanı gücləndirirlər.

Beləliklə, bu tədqiqat həm nəzəri, həm də praktiki baxımdan aktualdır və pedaqoji tədqiqatçılar, müəllimlər, təhsil siyasətçiləri və elmi jurnalistika ilə maraqlanan mütəxəssislər üçün fundamental nəticələr təqdim etməyi hədəfləyir.

Metodologiya

Bu tədqiqatda elmi-pedaqoji mətbuatın təhsilin inkişafına və pedaqoji biliklərin formalaşmasına təsir imkanlarını araşdırmaq məqsədilə keyfiyyət yönümlü (qualitative) metodoloji çərçivə tətbiq edilmişdir. Keyfiyyət yönümlü yanaşma elmi mətnlərin mənalandırılması, onların mahiyyətindəki konseptual xəttin üzə çıxarılması və pedaqoji diskursun inkişaf dinamikasının interpretativ şəkildə dərk edilməsi üçün əlverişli imkan yaradır. Araşdırma prosesində beynəlxalq elmi-pedaqoji jurnalların məzmununu sistemli şəkildə analiz edilmiş, onların tematik istiqamətləri, nəzəri çərçivələri, pedaqoji yanaşmaları və elmi ictimaiyyətə təsir mexanizmləri öyrənilmişdir. Tədqiqatın məlumat bazasını müxtəlif dövrlərdə dərc olunmuş elmi, analitik məqalələr, redaksiya siyasətləri, jurnal buraxılışlarının strukturu və pedaqoji diskursda yer alan konseptual vurğular təşkil etmişdir. Eyni zamanda beynəlxalq elmi nəşriyyat sisteminin xüsusiyyətləri ilə Azərbaycan elmi-pedaqoji mətbuatının mövcud vəziyyəti müqayisəli analitik yanaşma əsasında tutuşdurulmuşdur. Bu yanaşma elmi jurnalların rolunu daha geniş kontekstdə qiymətləndirməyə, qlobal elmi ekosistemlə milli akademik ənənələr ara-

sındakı kəsişmə və fərqlilikləri müəyyən etməyə imkan vermişdir.

Tədqiqatın metodoloji çərçivəsi sənədlərin təhlili, struktur-funksional yanaşma, tematik kateqoriyalasdırma və pedaqoji diskursun interpretativ oxunuşunu özündə birləşdirərək elmi-pedaqoji nəşrlərin çoxölçümlü mahiyyətini kompleks şəkildə araşdırmağa şərait yaratmışdır.

Problemin qoyuluşu

Müasir dövrdə təhsil sistemləri qarşısında duran çağırışlar: qloballaşma, rəqəmsallaşma, sosial dəyişikliklər və 21-ci əsr bacarıqlarının tələbləri pedaqoji elmin və tədris təcrübələrinin davamlı olaraq yenilənməsini zəruri edir. Belə bir şəraitdə elmi-pedaqoji mətbuatın rolu sadəcə bilik ötürən vasitə olmaqdan çıxaraq, təhsil siyasətlərinə, müəllim hazırlığına, pedaqoji metodologiyaya və tədris mühitinə yön verən strateji alətə çevrilmişdir. Lakin bu sahədə nəzərə qarpan problem ondan ibarətdir ki, elmi-pedaqoji mətbuatın təsir imkanları çox zaman yalnız akademik dairələrlə məhdudlaşır, praktik pedaqoqlar və təhsil qərarvericiləri üçün istifadəyə yönəlik əlaqələndirici mexanizmlər zəif inkişaf etmiş qalır. Digər tərəfdən, beynəlxalq elmi jurnalların fəaliyyət istiqamətləri, nəzəri çərçivələri və praktik təsirləri ilə yerli elmi-pedaqoji nəşrlər arasında funksional və məzmun fərqlilikləri mövcuddur. Bu fərqliliklərin sistemli şəkildə təhlil olunması elmi mətbuatın təhsilin inkişafında oynadığı rolun bütöv şəkildə dəyərləndirilməsini çətinləşdirir. Xüsusilə Azərbaycan kontekstində yüz ilə yaxın tarixi olan “Azərbaycan məktəbi” və son dövrlər bir çox nəzərəcarpacaq yeniliklərə imza atan “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” kimi jurnalların funksiyaları ilə beynəlxalq nəşrlərin (məs., Educational Research Review, Teaching and Teacher Education, Compare) pedaqoji diskursdakı mövqeləri arasında əlaqələrin və fərqlərin elmi əsaslarla müqayisə olunmasına ehtiyac var. Eyni zamanda açıq elm (open science), rəqəmsal transformasiya və təhsildə sübutlara əsaslanan siyasət anlayışlarının sürətlə yayıldığı indiki mərhələdə elmi-pedaqoji nəşrlərin bu çağırışlara necə cavab verdiyini, bilik istehsalı və yayımı proseslərini necə yenidən təşkil etdiyini araşdırmaq vacibdir. Bu problem təkcə nəzəri deyil, eyni zamanda praktiki əhəmiyyətə malikdir, çünki təhsil sahəsində qərarların elmi əsaslı verilməsi üçün güclü və funksional elmi jurnal sisteminin mövcudluğu əsas şərtlərdən biridir.

Yuxarıda qeyd olunanlar bu tədqiqatın əsas problemini formalaşdırır: elmi-pedaqoji mətbuatın müasir təhsil sistemlərində funksional rolu nədir, bu rol beynəlxalq və milli kontekstdə necə dəyişir və bu mətbuatın təhsil siyasətinə, pedaqoji təcrübəyə və elmi biliklərin yayımına təsir imkanları hansı mexanizmlərlə reallaşır? Problemi elmi əsaslarla araşdırmaq, mövcud elmi jurnalların təhlili, onların funksional və məzmun istiqamətlərinin müqayisəsi, bilik yayımı ilə tətbiq arasındakı əlaqələrin müəyyənləşdirilməsi bu tədqiqatın əsas məqsəd və vəzifələrini müəyyən edir.

Tədqiqat sualı

Elmi-pedaqoji mətbuat təhsilin və pedaqoji elmin inkişafında hansı funksional və strateji təsir imkanlarına malikdir?

Nəticələr və müzakirə

Beynəlxalq elmi jurnalların nüfuzunun formalaşmasında təkcə məzmunun elmi keyfiyyəti deyil, həm də global akademik nəşriyyat bazarının struktur xüsusiyyətləri həlledici rol oynayır. Mövcud tədqiqatlar göstərir ki, elmi nəşriyyat sahəsi, əsasən, “Böyük beşlik” kimi tanınan aparıcı kommersiya nəşriyyatlarının, “Elsevier”, “Springer Nature”, “Wiley”, “Taylor & Francis” və “SAGE Publications” nəzarətində cəmləşib. Bu oliqopol strukturu elmi biliklərin istehsalı və yayımının hansı kanallar vasitəsilə həyata keçirildiyini müəyyən etməklə yanaşı, elmi diskursun tematik prioritetlərinə və inkişaf trayektoriyasına da əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir [Larivière, V., Haustein, S., Mongeon, P., 2015].

Elmi-pedaqoji mətbuatın təhsilin və pedaqoji elmin inkişafında oynadığı rolü dəyərləndirmək üçün onun funksional xüsusiyyətlərini və məzmun istiqamətlərini nüfuzlu beynəlxalq jurnalların timsalında təhlil etmək zəruridir. Bu jurnallar, yalnız biliklərin yayılmasına deyil, həm də pedaqoji təcrübənin zənginləşdirilməsinə, müəllim hazırlığının təkmilləşdirilməsinə və təhsil siyasətlərinin elmi əsaslarla formalaşmasına mühüm töhfə verir. Giriş və metodologiya bölmələrində qeyd olunduğu kimi, bu tədqiqatda seçilmiş jurnallar (*Educational Research Review*, *Teaching and Teacher Education*, *Journal of Educational Psychology*, *Compare*, *International Review of Education* və *British Journal of Educational Studies*) müxtəlif pedaqoji istiqamətləri əhatə etməklə, elmi-pedaqoji mətbuatın global və ölkə miqyasında necə formalaşdığını göstərən təmsilçi nümunələr kimi çıxış edirlər.

Bu bölmədə həmin jurnalların əsas tematik xətləri, fəaliyyət istiqamətləri və pedaqoji diskursdakı yeri təhlil olunacaq, eyni zamanda onların təhsilin keyfiyyətinə və elmi innovasiyalara təsiri kontekstual əsaslarla müzakirə ediləcəkdir. Bu yanaşma, elmi-pedaqoji nəşrlərin yalnız informasiya daşıyıcısı deyil, həm də pedaqoji dəyişikliklərin strateji alətinə çevrildiyini göstərməyi hədəfləyir.

Educational Research Review (ERR)

Jurnal “Elsevier” nəşriyyatı tərəfindən 2006-cı ildən nəşr olunur və əsasən, sistematik icmal, meta-analiz, təhlilə əsaslanan nəzəri sintezlər kimi tədqiqat formalarına üstünlük verir. Bu xüsusiyyətlərinə görə nəşr pedaqoji elmin nəzəri əsaslarını gücləndirən və praktik qərarların elmi sübutlara söykənməsini təşviq edən aparıcı platformalardan biridir. Jurnalın təhsilin və pedaqoji elmin inkişafına töhfələrini aşağıdakı kimi sistemləşdirmək mümkündür:

1. Pedaqoji biliklərin sistemləşdirilməsi və elmi əsaslandırılması

ERR jurnalının əsas töhfələrindən biri təhsildə sürətlə toplanan, lakin bəzən

parçalanmış şəkildə təqdim olunan biliklərin elmi sintezidir. Sisteməlik icmallar mövcud tədqiqatları müqayisəli şəkildə təhlil etməklə elm və təcrübə arasında körpü rolunu oynayır. Bu, pedaqoji elmin inkişafında paradigmalərin dəyişməsinə, yeni nəzəri modellərin formalaşmasına və tətbiqə yararlı nəticələrin çıxarılmasına imkan verir.

2. Təhsil siyasətinin formalaşmasında sübutlara əsaslanan yanaşmaların dəstəklənməsi

Sübutlara əsaslanan təhsil siyasəti (evidence-based education policy) müasir pedaqogikanın əsas prinsiplərindən biridir. Sübutlara əsaslanan təhsil siyasətinin əsas ideyası ondan ibarətdir ki, qərarlar elmi tədqiqatlara söykənməlidir və təhsildə təcrübəyə tətbiq olunmalı olan strategiyalar bu tədqiqatların nəticələri ilə müəyyən edilməlidir [Slavin, R., 2002]. ERR jurnalında dərc olunan icmallar və meta-analizlər təhsil siyasəti formalaşdırıcıları üçün riskləri azaldan, effektivliyi artırən qərar mexanizmlərinin qurulmasına dəstək verir. Beləliklə, jurnal yalnız akademik deyil, həm də strategiya yönümlü qərarvericilərin diqqət mərkəzində olan resurs rolunu oynayır [Pellegrini, M., Vivanet, G., 2021].

3. Müəllim hazırlığında tətbiq edilə bilən sübut bazası yaratmaq

Müəllim hazırlığı və peşəkar inkişaf proqramlarının formalaşmasında ERR jurnalında yayımlanan tədqiqatların təsiri böyükdür. Jurnal müxtəlif tədris strategiyalarının və sinifdaxili müdaxilələrin effektivliyini müqayisə edən elmi məlumat bazası formalaşdırıb [Hattie, J., 2009]. Bu işə müəllimlərin praktik fəaliyyətini daha sistemli və məqsədyönlü etməyə xidmət edir.

4. Təhsil texnologiyalarının və innovativ metodların elmi qiymətləndirilməsi

ERR jurnalının yayımladığı icmallar təhsil texnologiyaları, rəqəmsal vasitələrin və distant təhsilin təsirini qiymətləndirən araşdırmaları əhatə etməklə bu sahədəki sürətli inkişafı analitik şəkildə izləyir. Xüsusilə COVID-19 pandemiyası dövründə bu tip tədqiqatların əhəmiyyəti artmışdır [Bond, M., et al., 2021].

5. Tədris prosesinin təkmilləşdirilməsinə istiqamət verən nəzəri çərçivələr

Jurnal həm də pedaqoji yanaşmaların nəzəri əsaslarını möhkəmləndirən, məsələn, konstruktivizm, sosiokultural nəzəriyyə, koqnitiv yüklənmə nəzəriyyəsi kimi istiqamətləri izah edən fundamental icmallar təqdim edir. Bu cür tədqiqatlar yalnız praktiki deyil, akademik pedaqoji diskursun da əsas dayaqlarındanır [Kirschner, P., Sweller, J., Clark, R., 2006].

Teaching and Teacher Education

Teaching and Teacher Education (TATE) jurnalı 1985-ci ildən “Elsevier” nəşriyyatı tərəfindən nəşr olunur və müəllim hazırlığı, müəllim peşəkarlığı, sinifdaxili təcrübələr və təhsildə müəllim rolu ilə bağlı empirik tədqiqatlara həsr olunmuş aparıcı beynəlxalq elmi platformadır. Jurnalın əsas auditoriyası tədqiqatçılarla yanaşı, müəllim hazırlayan təhsil müəssisələri, pedaqoji fakültələr və təhsil

siyasətçiləridir.

1. Müəllim hazırlığı və peşəkar inkişafın elmi əsaslandırılması

TATE jurnalı müəllim hazırlığına dair tədqiqatları sistemli şəkildə təqdim etməklə bu sahədəki təlim proqramlarının nəzəri və metodoloji çərçivəsini formalaşdırır. Müəllimlik təhsili üzrə tədqiqatlarda, məsələn, klinik təcrübənin, reflektiv təlimin və mentorluğun rolu geniş şəkildə analiz olunur [Zeichner, K., 2010]. Bu da pedaqoji elmin praktik əsaslara söykənən inkişafına şərait yaradır.

2. Tədris təcrübələrinin empirik qiymətləndirilməsi

Jurnal müxtəlif ölkələrdə tətbiq olunan tədris metodlarını və pedaqoji yanaşmaları empirik məlumatlara əsaslanaraq müqayisə edir. TATE-də yayımlanan araşdırmalar tədris keyfiyyətinin ölçülməsi, müəllim-müəllim və müəllim-şagird münasibətləri, inklüziv təhsil və şagirdlərdə motivasiyanın artırılması kimi sahələri əhatə edir [Korthagen, F., 2017]. Bu, müəllimlik fəaliyyətini yalnız fənn bilikləri üzərində deyil, eyni zamanda pedaqoji səriştə, etika və dəyərlər üzərində də qurmağa imkan verir.

3. Təhsil siyasətinin formalaşmasına təsir

TATE-də dərc olunan çoxsaylı tədqiqatlar təhsil siyasətçiləri üçün müəllimlərin ehtiyaclarını və sinifdəki real problemləri daha dərindən anlamağa şərait yaradır. Bu jurnal təhsil siyasətinə “yuxarıdan-aşağı” deyil, “aşağıdan-yuxarı” yanaşmanı təşviq edir, yəni müəllimlərin səsi və təcrübəsi elmi səviyyədə sənədləşdirilərək qərarverici strukturlara çatdırılır [Cochran-Smith, M., et al., 2009].

4. Qlobal təcrübə mübadiləsi

Jurnal beynəlxalq müəllim hazırlığı modellərini müqayisəli şəkildə təqdim etməklə təcrübə mübadiləsinə geniş imkan yaradır. TATE-nin müəllifləri və oxucuları dünyanın müxtəlif regionlarından olduğu üçün jurnal qlobal pedaqoji dialoqun mühüm platformasına çevrilmişdir [Darling-Hammond, L., Lieberman, A., 2012].

5. Pedaqoji təfəkkürün dəyişməsi və nəzəri inkişaf

TATE təkcə praktikaya deyil, eyni zamanda müəllimlik təfəkkürünün dəyişməsinə yönəlmiş nəzəri çərçivələrin yayılmasına da xidmət edir. Müəllim kimliyi, reflektiv təcrübə, agentlik və təhsil fəlsəfəsi kimi anlayışlar bu jurnalda elmi əsaslarla işlənir [Beauchamp, C., Thomas, L., 2009]. Bu, pedaqoji fikri daha dərin, çoxsəviyyəli və kontekstual şəkildə inkişaf etdirməyə imkan verir.

Journal of Educational Psychology

Journal of Educational Psychology (JEP) Amerika Psixologiya Assosiasiyası (APA) tərəfindən 1910-cu ildən nəşr olunur və bu sahənin ən qədim və ən nüfuzlu elmi jurnallarından biridir. Jurnalın əsas məqsədi təhsil mühitində psixoloji prosesləri araşdırmaq və əldə olunan nəticələri pedaqoji yanaşmaların inkişafına yönəltməkdir. Elmi psixoloji tədqiqatların təhsil sahəsinə tətbiqində JEP-in

rolu təkcə nəzəri çərçivələrin gücləndirilməsi ilə məhdudlaşmır, həm də tədris və öyrənmə proseslərinin strukturuna dair dərin anlayış yaradır. Bu proseslərə nəzər salaq:

1. Təhsil psixologiyasının nəzəri əsaslarının formalaşdırılması

JEP təhsil psixologiyasına dair bir çox əsas anlayışın elmi şəkildə işlənib yayılmasında aparıcı rol oynamışdır. Bu jurnal vasitəsilə motivasiya nəzəriyyələri, konstruktiv öyrənmə modelləri, koqnitiv yüklənmə, öyrənmə strategiyaları kimi əsas istiqamətlər elmi ictimaiyyətə təqdim olunmuşdur [Pintrich, P., 2003]. Bu çərçivələr pedaqoji elmin inkişafında mühüm nəzəri dayaqqlar yaradır.

2. Şagird davranışları və öyrənmə nəticələrinin psixoloji izahı

JEP-in yayımladığı tədqiqatlar təhsil mühitində şagird davranışlarının, emosional reaksiyaların və sosial qarşılıqlı əlaqələrin öyrənmə nəticələrinə təsirini ölçür [Wentzel, K., 1998]. Bu tədqiqatlar vasitəsilə müəllimlər və pedaqoji heyət şagird mərkəzli yanaşmaların psixoloji əsaslarını daha dərinləndirən anlaya və tətbiq edə bilirlər.

3. Müəllim və təhsil liderlərinin psixoloji hazırlığı

JEP təkcə şagirdləri deyil, həm də müəllimlərin və təhsil rəhbərlərinin emosional rifahı, tükənmə sindromu, özünütənzimləmə, münəfişlərin idarə olunması kimi məsələləri də tədqiq edir. Bu, müəllim hazırlığında yalnız akademik deyil, eyni zamanda psixoloji dayanıqlılıq və peşəkar səriştəlilik kimi amillərin nəzərə alınmasına zəmin yaradır [Jennings, P., Greenberg, M., 2009].

4. Öyrənmənin fərdiləşdirilməsi və adaptiv təhsil yanaşmaları

JEP-də fərdi fərqlər (intellekt, sosial status, dili bacarıqları, travma keçmiş və s.) nəzərə alınmaqla öyrənmənin adaptiv modelləri işlənir. Bu jurnal universal dizayn, differensial öyrənmə, inklüziv təlim mühitlərinin elmi əsaslandırılmasında mühüm mənbə rolunu oynayır.

5. Təhsil texnologiyaları və psixoloji təsir mexanizmləri

JEP-də son illərdə yayımlanan məqalələr virtual təhsil, gamifikasiya (Gamifikasiya dərsləri oyun elementlərini tədris prosesinə daxil etməklə uşaqlarda öyrənmə motivasiyasını artırır. Bu, həm də öyrənməni əyləncəli edir.), öz sürətində öyrənmə (self-paced learning) kimi müasir texnologiyaların şagirdin emosional və koqnitiv reaksiyalarına təsirini ölçür. Bu, texnologiyanın pedaqoji təcrübəyə düzgün inteqrasiyasının elmi əsaslara söykənməsinə kömək edir [Plass, J., et al., 2015].

Journal of Educational Psychology pedaqoji fikrin psixoloji təməllərinin formalaşmasında və tədris prosesinin fərdiləşdirilməsində misilsiz rol oynayır. Bu jurnal, həm pedaqoji nəzəriyyələrin elmi əsaslandırılmasına, həm də təhsil mühitində tətbiq olunan yanaşmaların psixoloji uyğunluğunun təmin edilməsinə bilavasitə töhfə verir. Müasir təhsildə şagirdyönümlü, inklüziv və adaptiv yanaş-

maların geniş yayılmasında bu jurnalın tədqiqat bazası etibarlı elmi dayaqlardan biri kimi çıxış edir.

Compare: A Journal of Comparative and International Education

Compare: A Journal of Comparative and International Education 1975-ci ildən etibarən nəşr olunur və hazırda “Taylor & Francis” nəşriyyatı tərəfindən yayımlanır. Bu jurnal Britaniya Beynəlxalq və Müqayisəli Təhsil Assosiasiyasının (British Association for International and Comparative Education – BAICE) rəsmi nəşr orqanıdır və təhsili müqayisəli, çoxmədəniyyətli və transsərhəd kontekstlərdə araşdıran qabaqcıl elmi platformadır. Bu qlobal elmi-pedaqoji nəşr aşağıda qeyd edəcəyim elmi-pedaqoji istiqamətləri dəstəkləyir:

1. *Təhsilin müqayisəli öyrənilməsi vasitəsilə pedaqoji elmin zənginləşdirilməsi*

Compare jurnalının əsas töhfəsi fərqli ölkələrin və regionların təhsil modellərini müqayisə edərək ortaq prinsipləri və lokal fərqlilikləri üzə çıxarmasıdır. Bu müqayisələr yalnız sistemlər arasında texniki fərqləri deyil, kulturoloji, sosial və ideoloji kontekstləri də nəzərə alaraq pedaqoji elmi zənginləşdirir [Crossley, M., Watson, K., 2003]. Nəticədə, pedaqoji tədqiqatlara daha çox kontekstual yanaşma gətirilir.

2. *Qlobal təhsil tendensiyalarının və transformasiyaların təhlili*

Jurnal qloballaşma, beynəlxalq qiymətləndirmə sistemləri (məsələn, PISA, TIMSS), miqrasiya, təhsil bərabərsizliyi və postkolonial yanaşmalar kimi məsələləri araşdırmaqla təhsil sahəsində baş verən qlobal dəyişiklikləri elmi müstəviyə daşıyır. Bu, təhsil siyasəti və pedaqoji modellərin beynəlxalq uyğunlaşma imkanlarını və ya dirəniş mexanizmlərini anlamağa şərait yaradır [Tikly, L., Barrett, A., 2011].

3. *Milli təhsil modellərinin və siyasətlərinin tənqidi analizi*

Compare jurnalı yalnız beynəlxalq trendləri deyil, eyni zamanda konkret ölkələrin təhsil siyasətlərini də elmi analizə cəlb edir. Bu təhlillər vasitəsilə yerli təhsil modellərinin güclü və zəif tərəfləri, onların beynəlxalq səviyyədə məqbul və ya problematik cəhətləri aydın şəkildə ortaya qoyulur [Sobe, N., Kowalczyk, J., 2014]. Bu, yerli pedaqoji qərarların qlobal kontekstdə təhlilinə imkan verir.

4. *Təhsil tədqiqatçılarının beynəlxalq əməkdaşlığı və diskursu*

Compare jurnalı beynəlxalq tədqiqatçılar üçün əməkdaşlıq platforması rolunu oynayır. Onun məqalələri müxtəlif regionlardan olan müəlliflər tərəfindən hazırlanır və müxtəlif sistemləri eyni nəzəri çərçivədə müqayisə etməyə imkan verir. Bu, təhsilin transmilli inkişafına mühüm töhfə verir.

Compare jurnalı pedaqoji elmin yalnız bir ölkənin, bir mədəniyyətin və ya bir sistemin daxilində inkişaf edən fenomen olmadığını göstərir. O, təhsilin sosial, mədəni və ideoloji çoxsəviyyəli dinamikasını açaraq, pedaqoji diskursu qlobal

düşüncə tərzinə yönəldir. Təhsilin inkişafı ilə bağlı daha ədalətli, inklüziv və kontekstual yanaşmaların formalaşdırılmasında bu jurnalın rolu danılmazdır.

International Review of Education

International Review of Education – Journal of Lifelong Learning (IRE)

UNESCO-nun beynəlxalq nəşr platformasıdır və 1955-ci ildən etibarən çap olunur. “Springer” nəşriyyatında yayımlanan bu jurnal ömürboyu təhsil, qeyri-formal və informal təhsil, yetkinlərin təhsili və sosial ədalət yönümlü pedaqoji siyasətlərin elmi əsaslarını tədqiq edən aparıcı beynəlxalq elmi platformadır. Jurnalın əsas məqsədi təhsili yalnız məktəb dövrü ilə məhdudlaşdırmayan, bütün həyat boyunca davam edən dinamik öyrənmə prosesləri kimi dərk edən yanaşmaların inkişafına töhfə verməkdir. Bu missiya aşağıda qeyd edəcəyim istiqamətlər üzrə reallaşır:

1. Ömürboyu öyrənmə konsepsiyasının elmi əsaslandırılması

IRE jurnalı UNESCO-nun təhsil fəlsəfəsinə uyğun olaraq ömürboyu öyrənmənin yalnız iqtisadi yox, eyni zamanda sosial və mədəni inkişaf üçün də zəruri olduğunu vurğulayır. Bu yanaşma pedaqoji elmi formal təhsil sistemlərinin həddlərindən kənara çıxarır, qeyri-formal və informal öyrənmənin də cəmiyyətin inkişafında rolu olduğunu elmi dəlillərlə əsaslandırır [Aspin, P., Chapman, J., 2000].

2. Yetkinlərin təhsili və sosial inklüzivlik

IRE jurnalında yetkinlər üçün təhsil proqramlarının, savadlılıq təşəbbüslərinin və ikinci şans təhsil modellərinin elmi təhlili aparılır. Bu tədqiqatlar vasitəsilə təhsil bərabərsizliyinin aradan qaldırılması, təhsilə çıxış imkanlarının genişləndirilməsi və sosial inklüzivliyin gücləndirilməsi pedaqoji elm müstəvisində daha mərkəzi yer tutur [Milana, M., Nesbit, T., 2015].

3. Təhsilin insan hüquqları və dayanıqlı inkişaf əlaqələndirilməsi

IRE təhsili təkcə bilik və bacarıqların ötürülməsi prosesi deyil, həm də demokratiya, sülh, vətəndaşlıq və dayanıqlı inkişaf kimi ümumbəşəri dəyərlərin ötürülməsi vasitəsi kimi təqdim edir. Beləliklə, jurnal pedaqoji yanaşmaların humanist əsaslarını gücləndirir və təhsili cəmiyyətin transformasiyaedici gücü kimi dəyərləndirir [UNESCO.p, 2016].

4. Qlobal cənubun təhsil problemlərinin elmi diskursda görünməsinə təmin etmək

IRE postkolonial yanaşmaları, inkişaf etməkdə olan ölkələrin təhsil təcrübələrini və resurs çatışmazlığı fonunda təhsilin imkanlarını elmi baxımdan analiz edərək qlobal təhsil diskursunun mərkəzləşməsinə qarşı çıxır. Bu jurnalın töhfəsi pedaqoji fikri multiperspektivli və qlobal ədalət yönümlü müstəviyə keçirməkdir [Torres, C., 2009].

5. Təhsil siyasətində etik və sosial məsuliyyətin təşviqi

IRE jurnalı təhsil siyasətlərinin yalnız texnokratik yanaşmalarla deyil, əxlaqi və sosial məsuliyyət çərçivəsində qiymətləndirilməli olduğunu vurğulayır. Bu da pedaqoji diskursda şəxsiyyətyönümlü və sosial ədalətli yanaşmaların güclənməsinə səbəb olur.

International Review of Education jurnalı pedaqoji elmi məktəb mərkəzli düşüncədən çıxararaq həyat mərkəzli bir istiqamətə yönəldir. O, təhsili bütün yaşlar üçün əlçatan, hüquq yönümlü və sosial baxımdan cavabdeh bir sistem kimi təqdim etməklə təhsilin və pedaqoji elmin konseptual sərhədlərini genişləndirir. Bu jurnalın töhfələri həm inkişaf etmiş, həm də inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün alternativ pedaqoji modellər və siyasət əsasları təqdim edir.

British Journal of Educational Studies

British Journal of Educational Studies (BJES) 1952-ci ildən nəşr olunur və “Taylor & Francis” nəşriyyatı tərəfindən yayımlanır. Bu jurnal təhsil sahəsinə əsasən, filosofik, tarixi, ideoloji və sosioloji baxış bucaqlarından yanaşan elmi araşdırmaları özündə birləşdirir. BJES pedaqoji düşüncənin yalnız tətbiqi və texniki tərəflərini deyil, onun dəyərlər, ideyalar, epistemologiya və sosial-mədəni kontekstlə əlaqəsini də tədqiq edən aparıcı akademik platformadır. BJES-in tədqiqat istiqamətlərinə nəzər salaq:

1. Təhsilin fəlsəfi və ideoloji əsaslarının təhlili

BJES-in ən güclü tərəflərindən biri təhsil proseslərinə və pedaqoji münasibətlərə fəlsəfi yanaşma gətirməsidir. Bu jurnal vasitəsilə təhsilin məqsədi, mənası, etikası və cəmiyyətlə münasibəti kimi fundamental suallar müzakirə olunur [Winch, C., Gingell, J., 2008]. Beləliklə, pedaqoji fikrin yalnız praktik deyil, həm də konseptual və ideya yönümlü inkişafına təkan verilir.

2. Təhsil siyasətinə tənqidi və reflektiv yanaşma

BJES-də yayımlanan məqalələr çox zaman dövlətlərin təhsil siyasətlərini, kurikulum dəyişikliklərini və idarəetmə modellərini tənqidi diskurs müstəvisində təhlil edir. Jurnal, neoliberal təhsil siyasətinin, standartlaşdırmanın və rəqabət-yönümlü yanaşmaların təhsilin mahiyyətinə necə təsir göstərdiyini dəyərləndirir [Ball, S., 2003]. Bu, pedaqoji elmin və pedaqoji cəmiyyətin müstəqil və dəyərlərə əsaslanan mövqə tutmasına xidmət edir.

3. Tarixi və sosioloji yanaşmalarla pedaqoji irsin qiymətləndirilməsi

BJES təhsilin tarixini, maarifçilik ənənələrini və ictimai transformasiyaların təhsilə təsirini araşdırmaqla pedaqoji fikrin təkamül prosesini daha dərinləndirən anlamağa imkan verir. Jurnalın bu istiqamətdəki məqalələri vasitəsilə tədqiqatçılar tarixi bilikləri müasir təhsil modellərinin yenidən qurulması üçün istinad nöqtəsinə çevirə bilirlər [McCulloch, C., 2002].

4. Təhsil fəlsəfəsinin müəllim hazırlığına təsiri

BJES-də yer alan araşdırmalar təhsil fəlsəfəsinin müəllim hazırlığı proqramlarında nəzərə alınmasının vacibliyini əsaslandırır. Bu yanaşma müəllimləri yalnız “tədris edən” deyil, həm də “təfəkkürü inkişaf etdirən” peşəkar kimi formalaşdırmağı hədəfləyir [Carr, W., 2004].

5. Multidissiplinar yanaşmanın təşviqi

BJES pedaqogikanı sosiologiya, siyasət elmi, psixologiya, etik nəzəriyyələr və mədəniyyətşünaslıqla birləşdirərək multidissiplinar bir elmi platforma yaradır. Bu yanaşma pedaqoji tədqiqatların sərhədlərini genişləndirir və pedaqoji fikri cəmiyyətin daha geniş kontekstində anlamağımıza şərait yaradır.

British Journal of Educational Studies təhsilin yalnız nəticəyönümlü, ölçüləbilən bir fəaliyyət deyil, həm də mənəvi, ictimai və fəlsəfi mahiyyətə malik kompleks bir proses olduğunu vurğulayır. Bu jurnal pedaqoji fikrin dərinləşdirilməsi, daha ədalətli, şüurlu və məqsədyönlü təhsil modellərinin qurulması üçün müstəsna əhəmiyyətə malikdir.

“Azərbaycan məktəbi” jurnalı

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin “Azərbaycan məktəbi” elmi-nəzəri jurnalı 1924-cü ildən nəşr olunur və ölkənin ən uzunömürlü pedaqoji nəşrlərindən biri kimi tanınır. Jurnal pedaqoji elmin inkişafına və təhsil sisteminin elmi əsaslarla təkmilləşdirilməsinə aşağıdakı istiqamətlər üzrə mühüm töhfələr verir:

1. Pedaqoji fikrin formalaşdırılması və yayılması

Jurnal Azərbaycan pedaqoji fikrinin formalaşması, klassik pedaqoqların irsinin təbliği və müasir elmi ideyaların yerli kontekstdə tətbiqi baxımından unikal platformadır. Müxtəlif müəlliflər tərəfindən yazılan məqalələr vasitəsilə milli təhsil modelləri, kurikulum islahatları və dil siyasəti məsələləri elmi müstəviyə çıxarılır.

2. Təhsil təcrübəsi ilə elmi nəzəriyyə arasında əlaqənin qurulması

“Azərbaycan məktəbi” jurnalında dərc olunan yazılar, əsasən, müəllimlərin tədris təcrübəsinə əsaslanan halları elmi kontekstdə təqdim etməklə təcrübə və nəzəriyyə arasında qarşılıqlı əlaqəni möhkəmləndirir. Bu xüsusiyyət jurnalın pedaqoji innovasiyaların yayılmasında və tətbiqə yönəldilməsində rolunu artırır.

3. Pedaqoji kadrların elmi-publisistik fəaliyyəti üçün platforma

Jurnal, müəllimlər, metodistlər və təhsil tədqiqatçıları üçün elmi yaradıcılıq platforması yaradaraq onların pedaqoji fikirlərini və tədqiqat nəticələrini geniş oxucu auditoriyasına təqdim etməyə imkan verir.

4. Yerli və beynəlxalq təhsil təcrübələrinin qarşılaşdırılması

Jurnalda zaman-zaman müxtəlif ölkələrin təhsil modellərinə dair təhlillər, müqayisələr və təcrübə mübadiləsinə dair yazılar dərc olunur. Bu da pedaqoji

diskursun global düşüncə ilə əlaqələnməsinə xidmət edir.

5. Azərbaycan dilində elmi diskursun inkişafı

“Azərbaycan məktəbi” jurnalı, pedaqoji elmin Azərbaycan dilində elmi dil və üslubla ifadə olunmasına mühüm töhfə verir. Bu baxımdan, jurnal yalnız pedaqoji məzmun deyil, eyni zamanda elmi yaradıcılıq mədəniyyətinin inkişafı üçün də vacib platformadır.

“Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalı

“Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” elmi-metodik jurnalı Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin orqanı kimi nəşr olunur və məktəbəqədər və ibtidai təhsil pillələrinin aktual pedaqoji problemlərinə dair elmi əsaslandırılmış yanaşmaların geniş ictimaiyyətə çatdırılmasında mühüm rol oynayır. Jurnal müasir təhsil sistemində erkən yaş dövrlərinin strateji əhəmiyyətini nəzərə alaraq, təkcə nəzəri deyil, həm də praktik istiqamətdə məqalələrin təqdimatını həyata keçirir. Onun fəaliyyət istiqamətləri aşağıdakı şəkildə daha geniş təqdim oluna bilər:

1. Erkən yaş dövrlərinə dair elmi əsaslandırılmış metodikaların yayılması: Jurnal uşaqların məktəbəqədər dövrdə inkişafı ilə bağlı beynəlxalq tədqiqatlara və yerli təcrübəyə əsaslanan məqalələrin dərcini təmin edir. Bu yazılar oyun əsaslı təlim modelləri, erkən yaşda nitq və dinləmə bacarıqlarının inkişafı, duyğuların tənzimlənməsi və sosial-emosional öyrənmə strategiyaları kimi sahələri əhatə edir. Bu isə təlim-tərbiyə prosesində çalışan pedaqoqlara elmi əsaslandırılmış metodik tövsiyələr təqdim etməklə onların pedaqoji yanaşmalarını daha sistemli və məqsədyönlü etməyə imkan verir.
2. İnküziv və fərdiləşdirilmiş təhsil modelinin təşviqi: Məktəbəqədər və ibtidai təhsildə hər bir uşağın fərdi inkişaf trayektoriyasına uyğun yanaşmaların tətbiqi zəruridir. Jurnal bu sahədə inküziv təhsil prinsiplərinin yerli təcrübədə necə tətbiq olunduğunu, psixoloji-pedaqoji dəstək strategiyalarını, xüsusi təhsil ehtiyacı uşaqlarla iş prinsiplərini əks etdirən məqalələrlə maarifləndirici rol oynayır. Bu cür yazılar müasir dövrün əsas tələbi olan fərdiləşdirilmiş təhsilin elmi əsaslarını pedaqoqlara təqdim edir.
3. Kurikulum və məzmunun təkmilləşdirilməsi istiqamətində tədqiqatlar: Jurnalda müasir məktəbəqədər və ibtidai təhsil kurikulumlarının məzmunu, fənlərarası integrasiya imkanları, bacarıq əsaslı qiymətləndirmə meyarları və müəllim fəaliyyətinin kurikulumuna uyğunlaşdırılması kimi məsələlərə dair elmi məqalələr yer alır. Bu, təhsil proqramlarının elmi-nəzəri əsaslarını gücləndirir və praktik tətbiqə istiqamətləndirir.
4. Pedaqoqların və metodistlərin elmi-əməli təcrübələrinin yayılması: “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalı həm akademik tədqiqatçıların, həm də bu sahədə çalışan praktiki pedaqoqların təcrübələrinin yayılması üçün mühüm tribuna rolunu oynayır. Müəllim və metodistlərin hazırladığı tətbiqi

məqalələr vasitəsilə uğurlu təlim texnologiyaları, innovativ dərs modelləri və diaqnostik qiymətləndirmə üsulları paylaşılır. Bu, biliklərin praktikaya inteqrasiyasını sürətləndirir.

5. Azərbaycan dilində erkən təhsil sahəsində elmi-metodik diskursun təşkili: Jurnalın mühüm funksiyalarından biri də erkən yaş təhsili sahəsində elmi diskursun milli dildə formalaşmasına dəstək verməkdir. Bu fəaliyyət pedaqoji terminologiyanın zənginləşdirilməsi, konseptual təhlil aparmaq bacarığının inkişafı və yerli elmi dilin formalaşmasına mühüm töhfə verir. Nəticə etibarilə, Azərbaycan dilində elmi-metodik düşüncənin inkişafına və təhsil ictimaiyyətinin biliklərlə silahlanmasına xidmət edir.

Beləliklə, “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” jurnalı yalnız metodik tövsiyələrin toplusu deyil, eyni zamanda təhsilin erkən pillələrinin elmi əsaslı inkişafını təmin edən strateji nəşr platformasıdır. Bu jurnal vasitəsilə məktəbəqədər pedaqogika sahəsində elmi nəticələrin yayılması, təhsildə səmərəliliyin artırılması və tədqiqat mədəniyyətinin formalaşması istiqamətində əhəmiyyətli irəliləyişlər əldə olunmaqdadır.

Nəticə və Təvsiyələr

Tədqiqatın nəticələri göstərdi ki, elmi-pedaqoji mətbuat təhsilin və pedaqoji elmin inkişafında strateji əhəmiyyətə malik olan çoxşaxəli funksiyaları yerinə yetirir. Bu funksiyalar yalnız akademik biliklərin istehsalı və yayımı ilə məhdudlaşmır, həm də pedaqoji təcrübənin təkmilləşdirilməsi, elmi sübutlara əsaslanan təhsil siyasətlərinin formalaşdırılması, müəllim hazırlığının gücləndirilməsi və təhsildə sosial ədalətə xidmət edən ideoloji çərçivələrin qurulması kimi sahələri əhatə edir.

Beynəlxalq nüfuzlu elmi jurnalların – Educational Research Review, Teaching and Teacher Education, Journal of Educational Psychology, Compare, International Review of Education və British Journal of Educational Studies-in təhlili göstərdi ki, bu platformalar müasir pedaqoji biliklərin sistemləşdirilməsi, yeni nəzəri modellərin işlənməsi və təhsil təcrübələrinin elmi əsaslarla dəstəklənməsi baxımından mühüm resurs kimi çıxış edirlər. Hər bir jurnal öz spesifik istiqaməti ilə pedaqoji elmin müxtəlif sahələrinin inkişafına töhfə verir: bəziləri təhsil psixologiyası və öyrənmə nəzəriyyələrinə fokuslanır, digərləri müəllim hazırlığı, inklüzivlik, kurikulum siyasətləri və ya təhsilin fəlsəfi aspektlərini önə çəkir.

Azərbaycan kontekstində isə “Azərbaycan məktəbi” və “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil” kimi elmi-pedaqoji jurnallar milli təhsil tarixində önəmli mövqeyə malik olmaqla yanaşı, həm də müasir çağırışlara cavab verməyə çalışan aktiv nəşr platformalarıdır. Bu jurnallar vasitəsilə həm yerli müəllim və tədqiqatçıların elmi fəaliyyəti təşviq olunur, həm də milli təhsil sisteminin yenilənməsi prosesin-

də elmi biliklərin təcrübəyə integrasiyası dəstəklənir. Onların Azərbaycan dilində elmi diskursun inkişafında oynadığı rol xüsusilə diqqətəlayiqdir.

Bütün bu təhlillər nəticəsində aşağıdakı əsas qənaətlər və təklifləri irəli sürmək mümkündür:

1. Elmi-pedaqoji mətbuat təhsilin strateji alətidir

Elmi-pedaqoji jurnallar təhsilin məqsəd, məzmun, metod və dəyərlər sistemini formalaşdıran, yönəldən və qiymətləndirən əsas vasitələrdən biridir. Bu mətbuat vasitəsilə pedaqoji dəyişikliklər elmi əsaslandırılır, innovasiyalar təhlil olunur və təcrübə ilə elm arasında körpü yaradılır.

2. Beynəlxalq nəşrlərdən öyrənmə və yerli mətbuatın gücləndirilməsi paralel aparılmalıdır

Azərbaycan elmi-pedaqoji jurnallarının beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması, onların “Scopus”, “Web of Science” kimi bazalara daxil edilməsi və qlobal elmi ictimaiyyətə çıxışı genişləndirilməlidir. Bu məqsədlə akademik yazı mədəniyyəti, istinad sistemi və etik standartlar təkmilləşdirilməlidir.

3. Açıq elm və rəqəmsal yayım imkanlarının genişləndirilməsi zəruridir

Elmi-pedaqoji nəşrlərin daha geniş auditoriyaya çatması üçün açıq giriş (open access), onlayn nəşrlər və rəqəmsal platformalardan istifadə intensivləşdirilməlidir. Bu, həm tədqiqatçıların, həm də praktik pedaqoqların elmi informasiyaya çıxış imkanlarını artıracaq.

4. Elmi məqalələrin təcrübəyə təsir imkanları artırılmalıdır

Təhsil sahəsində yazılmış elmi məqalələrin real məktəb və sinif mühitinə təsirini artırmaq üçün onların praktik yönü tövsiyələrlə tamamlanması, müəllimlər və metodistlər üçün istifadəyə yararlı təlimatlarla dəstəklənməsi məqsədəuyğundur.

5. Gənc tədqiqatçılar və müəllimlər üçün elmi yazı mədəniyyəti təşviq edilməlidir

Elmi-pedaqoji jurnalların davamlılığı və keyfiyyətli kontentlə təmin olunması üçün gənc müəllimlər, doktorantlar və praktik pedaqoqlar arasında elmi məqalə yazmaq bacarıqları təşviq edilməli, bu istiqamətdə təlimlər və metodik dəstək proqramları hazırlanmalıdır.

6. Pedaqoji jurnalistika sahəsində ixtisaslaşma dəstəklənməlidir

Təhsil sahəsində ixtisaslaşmış jurnalistikanın inkişafı, pedaqoji jurnalistlər üçün etik kodeksin və yazı standartlarının müəyyən olunması, elmi redaktorların hazırlanması və bu sahədə peşəkar fəaliyyətin stimullaşdırılması vacibdir.

Elmi-pedaqoji mətbuat təkcə bilik istehsalçısı deyil, həm də cəmiyyətin maariflənməsi, təhsilin modernləşməsi və elmin dəyərləndirilməsi üçün fundamental intellektual infrastruktur sayılır. Bu mətbuatın davamlı inkişafı və dəstəklənməsi, təhsilin gələcəyinə verilən strateji sərmayə kimi qiymətləndirilməlidir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat / References

1. Altbach, P.G., de Wit, H. (2020). The Globalization of Academic Publishing. *International Higher Education*, (100), pp.12–14.
2. Aspin, D.N., Chapman, J.D. (2000). Lifelong learning: Concepts and conceptions. *International Journal of Lifelong Education*, 19(1), pp.2–19. <https://doi.org/10.1080/026013700293421>
3. Ball, S.J. (2003). The teacher's soul and the terrors of performativity. *Journal of Education Policy*, 18(2), pp.215–228. <https://doi.org/10.1080/0268093022000043065>
4. Beauchamp, C., Thomas, L. (2009). Understanding teacher identity: An overview of issues in the literature and implications for teacher education. *Cambridge Journal of Education*, 39(2), 175–189. <https://doi.org/10.1080/03057640902902252>
5. Besley, T., Peters, M.A. (2019). The Role of Journals in Education Research and Theory Building. *Educational Philosophy and Theory*, 51(14), pp.1425–1437
6. Bond, M., Bedenlier, S., Marín, V.I., Händel, M. (2021). Emergency remote teaching in higher education: Mapping the first global online semester. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 18(1), pp.50.
7. Carr, W. (2004). *Philosophy and education*. Routledge.
8. Cochran-Smith, M., Feiman-Nemser, S., McIntyre, D. J., Demers, K. E. (Eds.). (2009). *Handbook of Research on Teacher Education: Enduring Questions in Changing Contexts*. Routledge.
9. Crossley, M., Watson, K. (2003). *Comparative and international research in education: Globalisation, context and difference*. RoutledgeFalmer.
10. Darling-Hammond, L., Lieberman, A. (Eds.). (2012). *Teacher education around the world: Changing policies and practices*. Routledge.
11. Harzing, A.-W. (2021). *Publish or Perish: The role of scientific publishing in academia*. Tarma Software Research Papers.
12. Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
13. Jennings, P.A., Greenberg, M.T. (2009). The prosocial classroom: Teacher social and emotional competence. *Review of Educational Research*, 79(1), pp.491–525.
14. Kirschner, P.A., Sweller, J., Clark, R.E. (2006). Why minimal guidance during instruction does not work. *Educational Psychologist*, 41(2), pp.75–86.

15. Korthagen, F.A.J. (2017). Inconvenient truths about teacher learning: Towards professional development 3.0. *Teachers and Teaching*, 23(4), pp.387–405.
16. Larivière, V., Haustein, S., Mongeon, P. (2015). The oligopoly of academic publishing: Analysis of the Big Five. *PLOS ONE*, 10(6), e0127502.
17. McCulloch, G. (2002). *The RoutledgeFalmer reader in history of education*. RoutledgeFalmer.
18. Merga, M.K., Mason, S. (2020). Academic Publishing and its role in educational research dissemination. *Educational Review*, 72(1), pp.36–48.
19. Milana, M., Nesbit, T. (2015). *Global perspectives on adult education and learning policy*. Palgrave Macmillan.
20. Pellegrini, M., Vivanet, G. (2020). Evidence-based practice and implementation science in schools. *Educational Psychologist*, 55(3), pp.155–165.
21. Pintrich, P.R. (2003). A motivational science perspective on student motivation. *Journal of Educational Psychology*, 95(4), pp.667–686.
22. Plass, J.L., Moreno, R., Brünken, R. (Eds.). (2010). *Cognitive load theory*. Cambridge University Press.
23. Slavin, R.E. (2002). Evidence-based education policies. *Educational Researcher*, 31(7), pp.15–21.
24. Sobe, N.W., Kowalczyk, J.A. (2014). Exploding the cube: Revisioning context. *Current Issues in Comparative Education*, 16(1), pp.6–12.
25. Tikly, L., Barrett, A.M. (2011). Social justice, capabilities and quality of education. *International Journal of Educational Development*, 31(1), pp.3–14.
26. Torres, C.A. (2009). *Globalizations and education: Collected essays on class, race, gender, and the state*. Teachers College Press.
27. UNESCO. (2016). *Rethinking education: Towards a global common good?*
28. Wentzel, K.R. (1998). Social relationships and motivation in middle school. *Journal of Educational Psychology*, 90(2), pp.202–209.
29. Winch, C., Gingell, J. (2008). *Philosophy of education: The key concepts*. Routledge.
30. Zeichner, K. (2010). Rethinking the connections between campus courses and field experiences. *Journal of Teacher Education*, 61(1–2), pp.89–99.